

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
Videm, Via G. Mazzini št. 10/1.
Tel. 33-46 — Poštni predaj (Conto
sella postale) Videm 186. —
Poštni čekovni račun (Conto
corr. post.): Videm, št. 24/7118.

MATAJUR

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

NAROCNINA:

Za Italijo: polletna 300 lir —
letna 500 lir — Za inozemstvo:
polletna 600 lir — letna 1000 lir
— Oglasi po dogovoru.
Posamezna številka 25 lir

Leto IX. — Štev. 8 (174)

UDINE, 1. - 15. MAJA 1958

Izhaja vsakih 15 dni

Kakšne biblioteke želimo?

Pri nas malokdo bere knjige. Mi beneški Slovenci ne beremo, ker smo narvenčiči part delavci an kmetje an nimamo časa da bi brali. Pozimi bi se že dobila kakšna ura svobodnega časa, toda nimamo kaj brati.

Tu pa tam je kakšna učiteljica spravila skupaj kakšno biblioteko, ma ni bilo z njo nobene; a dobička. Al so bile knjige takšne sorte, da niso nič kapirali, kar smo brali, al pa je bila učiteljica premeščena drugam in so šle knjige nato v šofito.

Ob koncu meseca marca so se zbrali v palači provincije v Vidmu razni gospodje: bil je tam prefekt, pa senator Tessitori, provincialni predsednik Candolini, razni profesorji in vse polno županov. Diskutirali so, kako bi v vsakem večjem kraju Furlanije ustanovili biblioteke in kako bi skrbeli še za tiste biblioteke, ki že obstojijo.

Zastopnik italijanskega državnega društva za ljudske in šolske biblioteke prof. Apolloni je obljubil, da bo daroval nekaj knjig bibliotekam v Furlaniji, nekaj pa jih bo dobil od knjigarj po boljši ceni. Komuni bi tudi morali nekaj iz svojega bilanča dati za komunalne biblioteke.

Mi beneški Slovenci pozdravljamo te sklepe, ker je res sramota, da ni pri nas nobenih bibliotek po naših vaseh. Kamorkoli gremo malce ven iz naše Beneške Slovenije: ali v Avstrijo, ali na Unejsko; v Kobarič, Tolmin, vsoder vidimo, da imajo tam lepe biblioteke v lepih lokalih, mi pa nič. Bohobvari, da nimamo še našega Matajurja, pa ne bi imeli kaj brati. Naše žene in čede sicer ponekod berejo razne riviste, kot so »Crimen«, »Grand Hotel«, »Sogno« in druge kriminalne in na polu pornografske publikacije; ma bilo bi dosti boljše, da bi takšna moralna porokerija ne parhajala v naše vaši.

Z veseljem pozdravljamo resolucijo, da bi imeli v naših vaseh ne samo žoge kart za škopone in trešete, ampak tudi biblioteke. Želimo pa, da bi bile te komunalne in tudi šolske biblioteke takšne, kot so v Trstu in Gorici. V Trstu in Gorici imajo državne »biblioteche civiche« tudi slovenske knjige in slovenske ambulante biblioteke. Ne dosti, nekaj sto knjig, ali jih vendarle imajo in hodijo tja naši gorički in tržaški Slovenci ter berejo v državnih bibliotekah knjige v italijanski in slovenski. Kaj pa pri nas v Videmski provinci? Pri nas je še zmeraj sramotna praksa, da se razburjajo in kričijo po lokalnih žornalnih žornalistih z univerzitetno laureo, če zvedo za kakšen slovenski molitvenik, koledar ali knjigo povestic, ki jih bero naši ljudje.

Ce mislijo nacionalistični gospodje v Vidmu, da bodo tudi glede komunalnih in šolskih bibliotek uporabljali tak neu-

žitien recept sovraštva in diskriminacije proti našemu materinemu slovenskemu jeziku in izključili slovenske knjige iz bibliotek, potem že takoj sedaj odločno povemo, da takšnih monolingvističnih bibliotek ne maramo.

Osemdeset let je učiteljše v Špetru delalo in gradilo samo italijansko šolo po naših vaseh in zato imamo sedaj za-

losten rezultat: redki ko beli vrani so tisti med nami, ki znajo dobro brati in pisati italijanski. Malo jih je, ki bi mogli z užitekomi brati italijanske knjige, ker smo imeli in imamo še nimar pri nas šole, ki so za nič.

Kdaj bo gospodo v Vidmu srečala pamet, da mora veljati tudi za Videmsko provinco demokratično postopanje nasproti beneškim Slovincem, da morajo vsaj tako postopati z nami, kot postopajo s Slovinci v Trstu in Gorici?

Italijanski nacionalizem

Brali smo v laških listih, kako so se jezili nad avstrijskim kanclerjem Raabom, ker je po obisku v Rimu rekel, da je »italijanski narod poln nacionalizma«. Italijansko mladino že v šolah podžigajo z nacionalističnimi strastmi.

Mi furlanski Slovenci gospoda Raaba ne poznamo in nimamo z njim prav nobene zveze. Mi smo najstarejša narodna manjšina v Italiji in imamo 92 let stare izkušnje, kakšen je italijanski nacionalizem in kje ga zredijo in vzgojijo. Prav dobro vemo, kakšne so italijanske šole in kaj se v njih uči, ker smo morali iti vsi skozi nje.

Ne samo, da nimamo nič proti temu, ampak smo z vsem srcem za to, da se v šolah uči ljubezen do italijanske države, pravi patriotizem, prava državljanska zvestoba in izpolnjevanje vseh državljanških dolžnosti.

Toda vsakdo ve, da do konca zadnje vojske, da do leta 1945 niso učili v italijanskih šolah samo patriotizem, ampak so šli preko tega in učili italijansko mladino najbolj ekstremne nacionalistične ideje, da je Italija dedič starega rimskega imperija, in da se morajo meje Italije razširiti ter da morajo bakle rimske kulture zagoreti daleč izven Italije, da razženejo tako barbarštva. Drugi narodi morajo biti srečni, in da se bodo lahko napajali na živih studenčih Dantejevega jezika.

Smrad ugaslih bakel

Prva leta po zadnji vojski je bilo nekoliko boljše, ker je smrad po ugaslih antikulturnih baklah, ki so jih skušale fašistične legije raznašati po svetu, pregnal pri italijanskem narodu vse simpatije za rasni, narodnostni, jezikovni in antikulturni nacionalizem.

V zadnjih letih je pa nacionalizem spet oživel po šolah, zlasti pa pri nas v furlanski Sloveniji. Ze zmeraj je bilo v šolah pri nas več nacionalizma, kot pa kjerkoli drugod v notranjosti Italije. Zdaj pa ga je še dvakrat več.

Skozi dolga desetletja smo imeli mi furlanski Slovenci priliko opazovati, da so bili tisti Italijani, ki so imeli srednje šole in univerzo in prišli k nam kot urad-

niki, učitelji, sodniki in duhovniki, mnogo bolj nacionalistični kot pa preprosti Italijani, ki so imeli samo osnovno šolo.

V šolah so bodoče uradnike in sploh intelektualce učili, da je Italija center, žarišče sveta, kateremu se mora Evropa zahvaliti, da je sploh kulturna. V Italiji sploh ne morejo biti, ne morejo živeti drugi kot Italijani. Ker Italija ni imela velikih narodnih manjšin, niso italijanski intelektualci, s šolami v nacionalistični šoli, mogli razumeti, kako morejo živeti v Italiji italijanski državljani, ki govore drugi jezik, katerim je ta drugi jezik materin jezik, ki ima pravico do enakopravnosti v šolah in javnem življenju po določilih italijanske Ustave in po splošnih določilih o človeških pravicah v sedanjem svetu.

Razumemo, — ne pa odobravamo — da organi italijanskega aparata, ker so bili šolani v nacionalistični šoli, vztrajajo na tem, da morajo člani narodnih manjšin govoriti italijanski, ker so v Italiji. Kdor ne govori italijanski, ta je antiitalijan, kdor se pa celo zavzema za šole v materinem jeziku narodne manjšine, ta je še slabši, ta je antiitalijanski aktivist. Takšno je njihovo nacionalistično načelo. Najhujše pa je, da se ne zavedajo, da so nacionalisti prav po starem fašističnem zgledu, ko negirajo drugim narodnostim v Italiji enakopravnost njihovega materinega jezika z italijanskim.

Pri nas v furlanski Sloveniji je še hujša situacija v narodnostnih vprašanjih kot pa v drugih pokrajinah Italije, kjer žive narodne manjšine. Ker so videmski nacionalisti nad 90 let izvajali z železno roko nacionalistično prakso, da se ne sme uporabljati v šolah slovenski materin jezik furlanskih Slovencev, mislijo in seveda trdijo, da se ne smemo poleg italijanskega učiti tudi svojega materinega slovenskega jezika.

Nacionalistični triki in zvijače

Pri tem se videmski nacionalisti in za njimi tudi ostali italijanski nacionalisti poslužujejo raznih trikov, da bi opravičili svoje nacionalistično nasilje. Trdijo, da nismo Slovenci, da govorimo neki dialekt, da smo fedelissimi, da smo italianissimi itd. Uporabljajo torej čisto navadno triko mešetarjev samo zato, da ne bi izvajali jasnih določil Ustave, jasnih mednarodnih protovoljno prevzetih moralnih obveznosti iz konvencije o človeških pravicah, da bi namreč izenačili naš slovenski materin jezik v vseh pravicah z italijanskim. Nacionalisti ne morejo reči, da smo Italijani po narodnosti in jeziku in nočejo priznati, da smo Slovenci. S tem mislijo, da so se otresli i dolžnosti, nam dati narodnostne pravice, i očitka, da so nacionalisti. Ko s takšno zvijačo mislijo pokriti svoje nacionalistične strasti, pa hkrati napadajo nas in vse narodne manjšine v Italiji, češ da smo nacionalisti, ko zahtevamo pravice, ki nam gredo po Ustavi.

Nacionalisti mislijo, da koristijo italijanski državi s svojimi nacionalističnimi triki. V resnici pa ji škodijo, ker delajo krivico precejšnjemu številu italijanskih državljanov z drugim materinim jezikom, ker ustvarjajo nezadovoljstvo v obmejnih pokrajinah in ker prikazujejo evropskim krogom Italijo še zmeraj v nacionalistični srajci, ki je prinesla Italiji toliko nesreč in sramote. Zaradi italijanskega nacionalizma je ves svet poln državnikov, ki gledajo na Italijo z očmi Raaba.

Spopolamento, disoccupazione e fonti di lavoro nella Slavia Friulana

La nostra Slavia sta attraversando una crisi, che, per essere continua e progressiva, non appare evidente a chi sosti brevemente nei centri di fondo valle, serviti di buone strade e toccati da celeri e frequenti autoservizi, anche perché il traffico di passaggio, e d'estate il turismo, danno l'illusione di una vitalità che spesso è più apparente che di reddito.

Ma chi abbandona la strada battuta, e si inoltra per le ripide valli del Torre, del Cornappo, del Malina, del Grivò e dell'alta Valle del Natissone, la crisi appare nella sua melanconica evidenza.

Là troverà casolari chiusi che nell'aria immune di erbe, nel forno che porta ancora la cenere dell'ultimo fuoco, ricorda una vita recente che è finita. E par strano, camminando davanti a queste case, che nessuno si affacci alla porta a curiosare ed a salutare, con quella cordialità spontanea della nostra gente di montagna.

Vi sono paesi nella nostra montagna nei quali la popolazione è dimezzata negli ultimi dieci-quindici anni. La popolazione ivi rimasta è costituita soprattutto da anziani rassegnati, pochi ragazzi, quasi nessun uomo nel pieno vigore delle proprie forze.

La popolazione della Slavia Friulana è diminuita dal 1931 al 1957 di ben 16.000 unità su una popolazione complessiva di circa 45.000 abitanti, quando nel resto della provincia di Udine è aumentata di 60.000 anime.

Perché è accaduto tutto questo?

Perché nei nostri paesi non si può vivere. I Comuni della Slavia sono i Comuni più poveri della provincia. La disoccupazione colpisce il 90-95 per cento degli iscritti negli uffici di collocamento. E l'unico salario che da noi si può raggranellare in un anno è quello dei pochi cantieri di favore e di rimboscimento, consistente in 40-60 giornate di lavoro, quando va bene, a 500-600 lire al giorno.

Nell'alta montagna della Slavia ci sono centinaia di poderi abbandonati alle intemperie, alle male erbe ed alle bestie selvatiche.

Dal 1945 al 1957 ben 1.200 famiglie della Slavia Friulana hanno abbandonato casa e poderi per trasferirsi al piano o all'estero in cerca di un qualsiasi lavoro. Altre migliaia di famiglie hanno visto spezzato il loro nucleo familiare: sono specialmente i giovani che se ne vanno, che emigrano all'estero alla ricerca di migliori fortune, di migliori prospettive per il loro avvenire.

Qualcuno oserebbe dire che i nostri montanari lascerebbero le loro case, i loro ricordi, i loro morti, le loro tradizioni per una specie di bramosia del piacere. Ma non è così.

La realtà è molto diversa. L'uomo si distingue dall'animale per la sua capacità di ribellarsi alle situazioni insopportabili, per l'esigenza insopprimibile in lui di lasciare il peggio per ricercare il meglio. E se non fosse così saremmo non nell'era atomica e dei voli interplanetari, ma all'età della pietra e andremo ancora in giro vestiti di pelli.

Qualcuno va dicendo che la terra sulla quale vive la nostra gente non dà sufficiente pane per i suoi figli. Ma questo è vero solo in parte.

La situazione nei nostri paesi non è poi disperata. La nostra gente vuole soltanto che qualcosa cambi. Ma non tutti sanno che cosa deve cambiare, come deve avvenire questo cambiamento, ma tutti sentono però il bisogno impellente di fatti nuovi che consentano di guardare con maggiore fiducia e speranza verso l'avvenire.

Ma spetta ai nostri Comuni studiare i termini della questione, spetta loro far comprendere a coloro che detengono il potere nelle mani che cosa vuole il nostro montanaro.

E' fatale da noi la disoccupazione, è fatale lo spopolamento? Niente di fatale c'è nella vita degli uomini: tutto quanto accade è frutto della volontà degli uomini.

Nella Slavia Friulana, secondo calcoli effettuati in 16 Comuni, è necessaria una spesa di almeno 1 miliardo di lire per adeguare la viabilità secondo le esigenze della vita di oggi. Dal che si deduce facilmente:

1) mancano ancora decine e decine di chilometri di strade e ci sono centinaia di chilometri di strade insufficienti.

2) che per avviare a questa mancanza e a questa insufficienza si potrebbe dare lavoro a migliaia di disoccupati.

In tutti i Comuni della Slavia esistono acquedotti che però si trovano in buona parte in condizioni precarie e richiederebbero perciò di essere rinnovati, per adeguarli alle attuali esigenze di vita sociale. Più grave ancora è la situazione idrica nelle piccole frazioni di montagna, dove la popolazione deve spesso volte ricorrere, per i propri bisogni e per l'abbeveramento del bestiame, all'acqua dei fiumi che a volte si trovano anche un chilometro lontani dalle case.

La spesa calcolata, per far fronte a questa elementare necessità, ammonta per i 16 Comuni della Slavia a Lire 900 milioni circa. Dal che si può dedurre:

1) che in decine e decine di frazioni manca l'acquedotto,

2) che per costruirli si può dare lavoro a migliaia di lavoratori disoccupati.

In nessun capoluogo di Comune della Slavia Friulana — non è nemmeno il caso di parlarne delle frazioni — esiste una fognatura. Per dare una adeguata soluzione a questo importante servizio, si ritiene che occorreranno nei 16 Comuni della Slavia 300 milioni di lire circa. Dal che si deduce:

1) che manca ovunque un elementare servizio igienico,

2) che anche per questa via si possono far lavorare centinaia di disoccupati.

Se parlassimo di scuole si potrebbe dire che esiste una marcata insufficienza quantitativa e qualitativa delle aule nelle scuole pubbliche elementari. Troppo poche le aule costruite o ricostruite nel dopoguerra. In moltissimi paesi le scuole sono ancora allogate in vecchi edifici inadatti o in sedi di fortuna. Nei 16 Comuni della Slavia, cui abbiamo fatto riferimento è stato calcolato, che per far fronte alle esigenze minime di questo importante campo occorrono almeno 600 milioni di lire. Dal che deriva:

1) che anche in questo settore poco o nulla si è fatto,

2) che per far fronte a queste esigenze si potrebbero occupare migliaia di operai disoccupati.

In totale per strade, acquedotti, fognature e scuole, i 16 Comuni della Slavia segnalano un fabbisogno complessivo di 2 miliardi e 800 milioni di lire.

E se occorre fare tutto questo, possiamo dire liberatamente che si può dare lavoro alla nostra gente in casa propria, senza costringerla ad emigrare all'estero, in Belgio, Francia, Svizzera ecc. a cercarsi un pezzo di pane.

Vi sono le possibilità di assorbimento della mano d'opera disoccupata. Ma occorre instaurare una politica fiscale più giusta e più aderente alle esigenze delle popolazioni più povere in applicazione del principio costituzionale secondo il quale «tutti sono tenuti a concorrere alle spese pubbliche in ragione alla loro capacità contributiva».

Niente di fatale quindi: tutto dipende dalla volontà degli uomini che detengono il potere nelle mani.

La più elementare delle cose che chiede la nostra popolazione di montagna, è il lavoro che ad essa consenta di bastare a se stessa, di garantire una esistenza più libera e dignitosa.

Dikle so postale osigurani delavci

Zato ker je tisoče naših čed v službi po mestih kot dikle (domestiche), nam ni vsegljih, kakšen je novi zakon, ki naj bi varoval naše čede, ki delajo pri privatnih familijah kot dikle, kuharice, sobarice in podobno.

Zakon bo začel veljati že najbrže s koncem meseca aprila ali pa najkasneje enkrat v mesecu maju.

Odkrito moramo povedati, da z vsem tistim, kar določa novi zakon, nismo zadovoljni, čeglih prinaša marsikaj novega, boljšega kot do zdej za naše dikle.

Plače določajo sindikati

Novi zakon ne govori o plačah dikl, ker o teh odločajo sindikati in sicer za vsako provinco drugače. Naše čede in žene delajo kot dikle v velikih mestih severne Italije: v Milanu, Torinu, Genovi in seveda tudi doma v naši provinci v Vidmu. Redko kakšna naša čeda zajde sedaj do Rima, bolj na jug v Južno Italijo pa skoraj nobena. V mestih severne

Italije so plače najvišje in tako imajo tudi naše čede najvišje plače kot dikle v Italiji. Seveda tiste, ki gredo za dikle v Švico, Anglijo in druga, imajo čisto drugačne plače. Po najmenj trikrat več kot v Italiji.

V severnih italijanskih mestih imajo naše čede za »Venete«, ker prihajajo iz provinc Treh Venecij. Ljudje v mestih ne delajo razlike ali so dikle doma tam od nekdaj od Trevisa, Belluna ali pa Vidma, zanje so vse naše čede »Venete«, ki jih zelo obrajtajo, ker so pridne, brunne, močne in zdrave.

Zdaj ni težko dobiti našim čedam služb za dikle, ker zdaj mlade čede, če le morejo ne gredo več za dikle. Vsaka gleda, da rajši dobi mesto v kakšni fabriki ali pa pri kakšni ditti, kjer je treba delati vsak dan 8 ur in so potem proste. Če pa greš za diklo, nisi nikoli fraj, ker tisti prosti nedeljski popudan ali pa v četrtek, je res malo za mladega človeka.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Dikle so postale osigurani delavci

(Nadaljevanje s 1. strani)

Naše čede morajo iti za dikle, ker nimajo nobene izbire. Saj pri nas ni nobenih fabrik in ne ostane zanje drugo, kot grenka služba dikl. Potle, ko so že nekaj časa v službi po familijah, ki nekatere že znajo pomagati, da preberejo službo ali pa, da se poročijo.

Službe za dikle so si naše čede poiskale do zdej same, največ preko prijateljev in znank, ki so že bile v službi. Kakšenkrat se obračajo nekatere družine tudi na domače duhovnike, da bi jim dobili poštene dikle, na katere bi se lahko zanesle.

Enkrat, ko je bilo preveč dikl, pa ni bilo drugih služb, je bilo najbolje in najbolj praktično iskati mesto za dikle z zvezami in protekcijami. Čede in padrone so se med sabo zmenile za plačo, za spanje in za druge reči. Od začetka je bilo vse v redu, potle so pa počasi ratavale sitnosti in težave. Zelo dostikrat padrone še sedaj ne plačajo marke di previdenza, da bi na tem prisparale. Če je dikla zbolela, ni imela pravico za brezplačno zdravljenje v špitalu in pri zdravniku. Dogajalo se je in še se dogaja, da so jim padrone, ko so se skregale in šle narazen, niso hotele plačati ne dohtarja ne špitala, ker niso bile, po krivdi padron, socialno osigurane. Nekaterim čedam so padrone odtrgavale od plače z raznimi pretesti, da so razbile kakšne krepe, glaže, da so kaj prismodile ali zažgale. Ali pa so se šinjore dostikrat izmislile, da jim je kaj zmanjkalo, in je bila uboga dikla vse kriva. Zleht padrone, so vse naredile, da ne bi plačale cele plače. Kaj je hotela naša dikla narediti, kako priti do svoje pravice, če so se zmenile le na besedo. Na kaj naj toži padrono, če ni imela dikla nobenih papirjev v roki in je bilo vse napravljeno le na pošteno besedo. Poštena beseda in slaba padrona sta ko ogenj in voda, ki ne presta skupaj.

Dikle morajo imeti dokumente

Po novem zakonu mora imeti vsaka dikla ve polno papirjev: najprej delavsko knjižico (libretto di lavoro), tessero, osebno legitimacijo (carta d'indentità) in še zdravniško knjižico (tessera sanitaria). Če je pa čeda maloletna (minorenne), mora imeti še dovoljenje očeta, potrjeno od župana, da sme delati v familiji kot dikla. Pri nas gre vse polno čed za dikle, ko še nimajo 18 let. Ljudje po mestih, po familijah najbolj izkoriščajo maloletne, ker so neizkušene in ne poznajo pokvarjenega življenja po mestih. Zato se nam zdi čisto prav, da zahteva zakon takšno dovoljenje od staršev. Če je maloletna dikla odpuščena morajo padroni javiti občini, ki je potrdila dovoljenje staršev. Dostikrat namreč speljejo maloletno čedo v službo in iz službe na slaba pota.

Novi zakon natančno določa, da ima dikla po prvih petih letih službe pravico na 15 dni letnega dopusta (ferie) in na 20 dni na leto po več ko 5 letih službe. Ko je dikla na letnem dopustu, ji mora padrona plačati v denarju hrano in stanovanje, za ves čas dopusta.

Padrona mora 15 dni v naprej odpovedati službo in plačati odškodnino za 15 dni (indenità di licenziamento) za vsako leto službe. Če ima n. pr. dikla 10 let službe, dobi desetkrat po 15 dni odškodnine.

Po novem zakonu ima dikla vsako leto pravico na trinajsto plačo. Trinajsto plačo so do sedaj dikle dobivale pri nekaterih dobrih šinjorah, po novem pa mora vsaka dikla dobiti 13. plačo.

Zakon določa, da ne sme dikla govoriti okoli kaj se dogaja v familiji.

Dikla ima pravico do najmanj osem ur spanja, mora dobivati vsak mesec redno plačo in imeti komfortno sobo zase. Dati ji morajo dovolj za jesti. Dikla mora imeti tudi dovolj časa, da gre lahko v cerkev in drugam kot vsak drugi človek.

Če padrona ne izpolnjuje teh pogojev, se dikla lahko pritoži na civilnega sodnika (magistratura civile), da dobi odškodnino.

Dokler ni bilo tega zakona, so bile dikle kot člani družine, in so jih lahko padrone izkoristile. Sedaj bodo pa kot delavke, ki imajo svoje napisane pravice, katere morajo padrone spoštovati.

Po novem zakonu ne bodo dikle več uboge molzne krave, ki jih je lahko vsak

izkoriščal kakor se mu je ljubilo. Prve so vstale pri hiši, zadnje so šle spat. Kje so spale? Nekje, kjer ni bilo zraka, v kakšnem kotu, v kakšni luknji, na kakšnem hodniku. Največkrat niso imele svojega koticčka, kjer bi imele spravljene svoje stvari. Redko kdaj so spale 8 ur, navadno pa le 5 do 6 ur. Čez dan se niso mogle nikdar odpočiti, nikdar vsteti. V nekaterih družinah so jedli padroni fino in svežo hrano, dikle pa so dobile postane in pogrete ostanke. Nekateri padroni, so se igrali z deklami, jih odpuščali, kadar se jim je zljubilo, signore jih niso v redu plačevale, ker so denar, ki so ga dobile od moža za diklo, porabile za svoje cujne. Dikle niso mogle cel teden nikamor zganiti, nobenega žornala prebrati, niso imele časa, da bi pisale domov in da bi pošile in oprale svoje perilo.

Diklam gre zdaj boljše

Po zadnji vojski je postalo za naše dikle nekoliko boljše. V severni Italiji je že težko dobiti dikle. Tistih iz južne Italije, padrone ne marajo, ker ne znajo delati, niso čiste in se jim ne ljubi preveč delati. Skoraj vse naše dikle dobivajo že trinajsto plačo, in tudi boljše ravnaajo z njimi kot pred vojsko. Mnoge si vzamejo letne ferije in pridejo domov v naše vasi obiskat svoje domače ljudi. Parnesajo s seboj polno še dobre obleke, ki so jih odložile njihove šinjore, ker ni bila več moderna. Pozna pa se tem našim diklam, po mestih, da niso več tako zdrave in močne. Zrihtane so že res kot prave šinjorine, nekatere še preveč, toda trdo delo dan za dnem pa počasi znuca človeka.

Mi furlanski Slovenci bi bili raj, da ne bi bilo treba našim čedam hoditi za dikle v mesto. Bolje bi bilo, da bi hodile na delo v fabrike. Toda kaj, ko pri nas ni fabrik in je treba odditi od doma, ker doma ni dosti kraha za vse.

Pozna se vsem našim čedam, da so hodile tadoma v slabe šole, kjer so se slabo naučile italijansčine, pisanja, matematike in ženskih ročnih del. Če bi imeli pri nas boljše šole, bi se več navadile, bi dobile boljše mesta in bi se lažje pomagale naprej v mestih.

Seveda ni upati, da se vse dobre stvari, ki jih prinaša novi zakon za dikle realizirajo, tako kot so napisane. Marsikje pa bo novi zakon le potrdil, kar se že dela. Nimar teže bodo garoni dobili dobre dikle, nekateri se bodo morali odpovedati diklam in bodo morale šinjore same delati.

Ne bojimo se vič, da ne bi dobre pridne in zdrave naše čede ne dobile več mesta za dikle; in ta novi zakon bo tudi nekaj pomagal.

Maledet meštir

Mi furlanski Slovenci vemo, da je delo dikl težko, poniževalno in nagobarno za vsako ženo, zlasti za mlado. Mi ne bi bili radi, da bi se nimar propadalo sto in sto naših žena in čed, da bi se moralno pokvarjale, izgubljale zdravje, kot se to še dogaja. Noben še tako dober zakon ne more tega preprečiti. Ta meštir je maledet, tega se loti ženska samo takrat, kadar ne more dobiti drugega dela, ta meštir je suženjski, je ostanek starih časov.

Deset tisoč naših žensk išče kruh

Več kot polovica nas 40 tisoč furlanskih Slovencev: so ženske; čede in poročene žene. Pisali smo že lansko leto, v mesecu maju, da okoli deset tisoč naših žena in čede ne more dobiti doma dela. Mi dajemo tasse v lirah governu, in tasse v krvi laškim mestom. Kaj se tam z njimi godi, vsi vemo; pa nobeden od nas tega ne mara javno povedati, ker ga je sram. Redko katera, je srečna, vse druge imajo žalostno življenje.

Nikjer ni zapisano, da mora tako nimar ostati. Proti temu se moramo mi furlanski Slovenci nimar boriti. Proti temu se morajo boriti tudi naše žene in čede, ki so dikle. Boriti se morajo zato, da ta sramota enkrat genje, da tega našega suženjstva, te prave schiavitù ne bo več. Naše žene in čede imajo pravico do neodvisnih služb, do dela največ osem ur na dan.

Sedaj v političnem boju, moramo biti na strani tistih, ki delajo na tem, da izgine ta rak-rana, ta socialni cancro naše Furlanske Slovenije.

REZIJA

Potrebujemo gozdarskih tehnikov

Komun Rezija je po svoji teritorialni razsežnosti eden največjih videmske province. Ves teritorij meri okoli 12.000 hektarjev, od teh pa jih je 8.000 last komun. Komun je prišel do te lastnine že pred sto leti, ko je Avstrija razpustila soseščine (vicinie). Zemlja, katero so soseščine prej upravljale je postala potem komunska last.

S tjem smo hoteli povedati, da mora upravljati naš komun dosti imetja, od katerega so večji del gozdovi in pašniki. Vendar moramo pripomniti, da kljub vsemu temu bogastvu nima komun nameščenega niti enega gozdarskega tehnika. To je dokaz, da se naši upravniki ne brigajo dosti za varstvo komunskega patrimonija. Če pogledamo v druge kraje, kjer imajo komuni svoja imetja, vidimo, da imajo nameščene tudi tehniko, da neprestano študirajo kako ravnati s komunskim patrimonijem, da bi več dajal in da ne bi bilo morebitnih izgub za primer prevelikim izsekavanjem gozdov itd. Take primere imamo že v Karnji, Zelezem kanalu in Kanalski dolini.

Že večkrat smo povedali, da so v času med prvo in drugo svetovno vojno izsekali pri nas brez premisleka skoraj ves komunski gozd, ki bi danes lahko dajal delo neštetim našim ljudem. S tistim dobičkom niso realizirali bogve kaj, ker so bile prodane sečnje po smešno nizkih cenah. Da so bili gozdovi takorekó uničeni je krivda seveda tudi v tem, da naš komun ni imel gozdarskega urada in niti tehnikov, ki bi svetovali in nadzorovali sečnjo. Takrat so pri nas komunski poglavarji kratkomočno prodali sečnjo na dražbi in podjetja, ki so sečnjo kupile, so izsekavala po mili volji, ker ni bilo nikogar, ki bi nadzoroval, da se ne bi sekalo mlado drevje in da bi se držali pravil, ki so v ta namen postavljena. To je dokaz kaj pomeni za komun kot je naš ne imeti na razpolago tehnikov, ki bi skrbeli za varstvo gozdov.

Danes je država, ki potom Šumske uprave (Corpo Forestale dello Stato) skrbi za varstvo gozdov, toda to še ni dovolj. Tehniki Šumske uprave niso domačini in skrbne zato v prvi vrsti za upravo državnih gozdov. Zaradi tega bi moral naš komun imeti ob svoji strani tudi lastne domače gozdarske tehniko. Na to bi morali naši komunski upravniki večkrat pomisliti in poslati v te vrste šol študirati kakega našega mladince. Mislimo, da se ne bi potrošilo mnogo za vzdrževanje po šolah za par mladincev, končno pa saj delajo toliko nepotrebnih del z denarjem vseh naših davkoplačevalcev.

V OSOJANIH BODO RAZŠIRILI CERKEV

V kratkem bodo odprli v Osojanih delavni center, da bodo razširili cerkev. Država je za to delo nakazala 1.370.000 lir kontributa.

NEME

ZA OBRAMBO RILOLOVA

Uoda Krnahta ne ba simpri bogata rib, a tele zadnje ljeta, na žalost, če ve pomer-kamo tu potok čemó vidati, ke to je nje več. Nuoč no dan u prejšnjih ljetih so jo lovili, ma tuó, ke te bo najbuj slabo, so jo lovili s strupi, s klorom an s streljanjem tu uodo. Takoviš so uničili use.

Kumunji, ke so interesani tu dolini Krnahte, tuó so Neme an Tipana, no bi muorli rječ urediti, zatuó, ke ribolov u rapreženta no veliko bogastvo za naše kraje. Kaj foreštjerje to bi tjelo priti tu naše vasi usako nedejo bal to blo ribe an usaki, ke u pride, u se ustavi an u da komercijo. No ložita zatuó káega uardi-jana an naj usejejo spet ribo.

CENTA

»LA PERLA DEL FRIULI«, ŠTELA BREZ CJESTE

Štela to je 'na vasića, ke na leži kakih tri kilometre ta nad Cento. Na ljepa vas an rat velika, če ve pensamo, ke na ma skuazej 100 hiš. Ma za priti tu Štelo ve

muoremo se sarvijati naših nog, zak' na njema šnje ne cjeste, ke na jo veži s Cento, kamor na spada. Tale to je 'na jasna dimošttracjon kako »Perla del Friuli« na tratá judi naših gorskih vasi.

Centá na je poznana po cjeli Talji zavoj svoje ljepe pozicijoni. Tu Centi ve mamó najtelješe hotele, giardine an marčepide od provincije; Štela, ke na leži tri kilometre von, na njema nančej cjeste!

Ministracjon Tonchia na nas takole tratá an zat no bi tjeli pretendati, ke ve spekat za take judi votajmo. A tele bót so se prekleto zmotili, judje od naših gorskih vasi, so odperli oči an so finalmente zdovjedali, kje so te slabji an te dobri ministrtorji.

SREDNJE

SMRT NAŠEGA EMIGRANTA

Selé te dni smo zvjedal žalostno novico, de je umrú u Belgiji po dougi an hudí boljezni Aleksander Predan doma iz Podgore pri Oblici. Ubogi mož je bil star komaj 44 ljet an je djelu u mini blizu mesta Chatelineau osem ljet. Več ljet je bio bolan a je usedno djelu u čarnem karbonovem polvarju, ker je nimar misliu, de bo mogu ljetat deset ljet an potlé, de ga bojo poslal u penzjon. U Belgiji ne parpoznajo profesionalne boljezni, če adan ni djelu najmanj deset ljet u mini. Ranki se je troštu, de bo uzdarž an de se bo potlé zdravu par hiši. Pa mu ni bla dana sreća, 29 marca je umrú u špitalu u Montigny.

Na pogreb rankega je paršlo use puno njegovih vasnjaju, ki tud tam djelajo. Naj mu bo lahka juška zemja!

SOVODNJE

CJESTA U TRČMUNU DOGRAJENA

Tele dni je bla cjesta, ki so jo začel djelat lani, parpejana do Trčmuna. Sadá imajo za napraviti samo še malo djela, de bojo nardil plac za obarnit automobi-

TAJPARNA

To koventà pomati našim judem

Ušjerji našega komuná, tej usako ljeta, so še ljetos šli oku po hljevih an štjeli kaj živine to se redi par nas. Tu usjeh 7 vasi našega komuná te rižultalo, ke no redé 824 glau goveje živine (krave, tele, junce itd.). Ta cifra na jasno kaže kam ne paršla naša ekonomija. Dan bót, kar smo mjeli dosti mankuj komoditadi koj nas, tu našim komuné so redili trikrat ali štjerkrat več krau. H temu ve muoremo dodati še mijarje an mijarje aucé, ke so táboto daržali, ke donás to jih ni.

Tale to je 'na jasna dimošttracjon, ke par nas, če to bo šlo takole indavant, živjenje to će beti simpri buj težko. Namesto potenejati našo ekonomijo, namesto pomati našim judem, ke no majó dobro uojo te stati, to se je usaki dan buj obremenuje s tasami, takoviš, ke so parmuarani prodati zadnje kravo, ke no majó tu hljeve, se pobrati od svoje vasi an jeti po svjetu za morjeti živiti, an za plačati tase od te magre zemje, ke so tle zapustili.

Tuole no bi muorli vidati naši esponenti, tuole no bi muorli povjedati prestitim birokratom, ke no sedé ta na njih poltro-ne tu Vidmu an tu Rimu.

PODBONESEC

ZA PODVIG ŽIVINOREJE

Nadiška dolina je kot nalašč nareta za živinorejo. Tle so dobri planinski pašniki an zatuó najbuoš uspeva rjava alpinska rasa živine. Ljudje tuó tud dobro vjedo an zatuó tud največ te kupujejo u tjeih zadnjih casih. Pretekli tjedan so šli nekatjeri Marsinčani u spremstvu funkcionarja provincialnega agrikolturnega inspektorata an lokalnega veterinarja u Valtellino, kjer so kupil 24 glav živine

lje, ki bojo gor vozil. Nekaj jih je že bluó u vasi an tuó je bluó pravo čudo za otroké, ki niso še ankul vidli voza, ki gre sam naprej. Kakor znano, leži Trčmun visoko u brjegéh an je tja gor vodila le slaba steza an zatuó so muorli ljudje parnašat use na hrbtu, ku živina. Tisto djelo je bluó strašno naporno, ker je bla pot po vrh tega še strma an kamenita.

Sadá, ko je Trčmun povezan s cjesto do Čeplatiš, bi bluó potrejbno zgradit še drugo, ki bi pejala u Sovodnje, kjer je sedež komuná. Pravzaprav bi muorli zgradit prej tole cjesto, ker je buj potrejbna an ker bi takuó imjel ljudje buojšo an buj hitro povezavo z dolino. Troštamo se pa, de bojo s časom nardili tud to.

Sadá ni Trčmun več pozabjena vas kot je bla do sadá, ker je bla brez cjeste. Ze preteklo nedejo, ko so praznovali guod sv. Florjana, je paršlo puno ljudi z motocikletami an z automobilu na senjén. Paršli so tud pjeuci iz Livka, ki so še prav posebno razveselil domačine z ljepim slovenskim petjem.

AHTEN

SRECA OBISKALA SUBID

Nimar smo mislii, da se sreća ne bo naj nasmehnila nobednemu našemu človjeku, ker nas je do donas nimar poganjala od sebe. Pa le to ni tako! Bepo Mećin iz Subida an mesar. D'Agostino iz Ahtna sta prejšnjo nedejo igrala skedino od »stocalcacia« an par tej igri uganila useh 13 puntov an takuó usafala 43 milijonu lir. Srećna moža bosta sigurno zna-la dobro ponucat denar, ker sta ga bla oba potrejbna.

NESRECA NE POČIVA

Alojzija Cernetić iz Preserja (Pressen) pri Srednjah je pomagala domaćim namkladati seno in je padla z voza. Pri padcu si je žena zlomila desno nogo in zato se bo morala zdraviti 40 dni.

Silvana Gujon iz Koste se je igrala in v ustih držala košček lesa. Pri nesrećnem padcu pa ji je les ranil usta in zato so jo morali peljati u čedadski špital. Ozdravila bo v 10 dneih.

SV. PETER SLOVENOV

KAM BOMO ŠLI VOTAVAT

Določil so, da bojo volivni sedeži (sezioni elettorali) za Špeter u palestini učitelisća (Istituti) an u šuoli, za Gorenji Barnas an Petjah u šuolah, za Ažlo pa u mlekarini.

Prezidenti volišć (presidenti di seggio) pa bojo:

za prvo sekcijo učitelj Alfonz Stanić, za drugo učitelj Luciano Miano, za tretjo učitelj Karlo Venturini, za četrtu učitelj Ezio Tomazetić, za peto pa dr. Domenico De Leo.

BRITOF SO RAZŠIRILI

Pretekli tjedan so predstauniki komunske administracije an drugi tehnik šli na britof, de so kolaudiral nareto djelo. Komun je zapravo za razširjenje britofa okuol 5 milijonu lir.

PREMJANI ŠUOLARJI NA STROKOVNI ŠUOLI

Videmska provincialna administracija je ljetos premjajala 8 šuolarju, ki hodijo u strokovno šuolu u Špeteru, ker so pokazal veliko vsejega do študja. Usak je usafu 50.000 lir. Premjani šuolarji so teli:

Viktor Gorjup iz Toplovega pri Grmeku, Anton Kanalac iz Grmeku, Sergio Pippa iz Raven pri Srednjah, Alojz Petrić, Lucijan Kukovac, Ivan Berginjan an Bruno Klinjon usi iz Ronca an Pio Simle iz Prosnida.

Zatirajte rdečega pajka

Zadnja leta se na sadnem drevju pojavljajo v vse večji meri nevarne pršice, rdeči pajki. Škodujejo tako, da izsesavajo list, ki zaradi tega postane bledorumen in končno odpade. Ker ob močnih okužbah listi odpadejo že avgusta, plodovi ne dozoriijo, pa tudi nastavek za prihodnje leto je slab. Skratka, drevje zaradi močnega napada hira in končno celo propade.

Pršice so zeleno rumene ali rdeče, komaj pol milimetra velike. Gibljejo se pod tanko pajčevinasto prevleko, ki jo špredajo na spodnji strani listov. Med listnimi žilami in pajčevinasto prevleko vidimo tudi okrogla 0,1 milimetra velika runenkasta poletna jajčeca. Rdeči pajek ima od srede aprila do srede septembra 5 do 7 rodov. Že avgusta in v začetku septembra odlaga rdeča zimska jajčeca, najraje na razcepah vejic ter ob brstih. Ob močnih okužbah so veje videti kot bi bile rosute z rdečim prahom. Toplo, suho in sončno vreme pospešuje razvoj rdečega pajka, hladno in deževno pa ga ovira. Zimska jajčeca rdečega pajka so izredno odporna proti raznim klimatskim nepravilnostim, pa tudi zimsko škropljenje ni dovolj učinkovito. Sadno pršico širi na krajše razdalje veter, pa tudi ptice in žuželke, na daljše razdalje pa prenašamo okužbe s sadikami, ki so okužene z zimskimi jajčeci.

Rdečega pajka lahko preko poletja zatiramo obenem z jabolčnim zavijačem. Škropimo namesto arzenatov (kateri nimajo na rdečega pajka nobenega učinka) s fosfornom v 0,1% koncentraciji.

Kaj bomo delali tale mesec

NA POLJU bomo tale mesec okopavali in osipali. Ne bomo pa imeli nič dobička, če ne bomo tega dela opravljali dovolj pazljivo. Velika razlika je med njivo, ki je dobro okopana, in med tisto, ki je samo malo postrgana in popraskana. Pri okopavanju lahko gnojimo z nitratom zlasti one njive, ki imajo slabo, pusto zemljo in niso dovolj gnojene s hlevskim gnojem. Z apneno-bakrenno brozgo škropimo paražitnike, in ako je potrebno, tudi krompir, da ga obvarujemo peronosporo.

NA TRAVNIKU začnemo kositi lucerno in drugo deteljo. Proti koncu meseca začnemo lahko kositi tudi stalne travnike. Kosimo tedaj, ko je trava v polnem cvetju. Če kosimo kasno, ko olesenele rastline izgube lističe in seme, je to slabo, kajti tako seno ima majhno krmilno vrednost.

V VINOGRADU požene trta navadno že ta mesec ped visoke poganjke. Tedaj

je zadnji čas, da napenjalce pripognemo in povežemo. Nato moramo trto ponovno požveplati. Med žveplo lahko primešamo tudi nekaj prahu Caffaro. Bodimo pripravljeni na škropljenje proti peronospori. Kupimo modro galico že zdaj. Nabavimo si dobre škropilnice. Prav je, če škropimo prvič že tedaj, ko je trta dobro pokazala zarod, ker s tem preprečimo dosti škode. Škropimo vse zelene dele trte, posebno pa spodnjo stran listov. Škropiti moramo enakomerno v čim drobnejših kapljicah, najbolje v obliki megle. Pripravimo si toliko škropiva, kolikor ga lahko v enem dnevu porabimo. Posode za pripravo bordojske brozge morajo biti lesene, ne pa železne. Ne bodimo površni, ko delamo škropilo, in tudi ne, ko škropimo. Proti koncu meseca se začne razvijati prvi zarod grozdnega molja. Tega zatiramo tako, da poškrpimo grozde z 1,5 odstotnim azolom. Azolu, ki je strup lahko dodamo žvepleno-apneno brozgo ali pa raztopljen Caffaro. Po preteku enega tedna škropljenje ponovimo.

V SADOVNJAKU se prepričajmo, če so se cepiči prijeli. Pričnimo z zelenim obrezovanjem in sicer vršičkanjem mladih poganjkov. Odstranjujemo sesalce, dokler se preveč ne utrdijo. V razdobju enega tedna večkrat škropimo hruške, jablane in češnje s svinčnim arzeniatom ali pa z 1,5 odstotnim azolom, ki ju dodamo bordojski brozgi. Brž ko se pokažejo na breskvah listne uši, jih dobro poškrpimo z 1,5 odstotnim nicolom.

V KLETI moramo maja meseca, in sicer preden trta cvete pretočiti vino še tretjič. Pri pretakanju zadimimo sode z žveplom, ali pa dodamo vinu 7 gramov kalijevega metabisulfitu.

Več ovsa naši živini

Oves je lahko prebavno krmilo. Maščoba, ki je v ovsu, ima dober okus, nekateri jo imenujejo »rastlinski kazein«. Oves je celo za nekatere živali neporešljiv in je zlasti dobro krmilo za plemenske živali. Predvsem moramo paziti pri ovsu na hektolitersko težo, ker je oves toliko manj vreden, kolikor ima več plev. Kadar krmimo ovseni zdrob mladim prašičkom ali mladim svinjam, je potrebno prehodno plevelne ostanke odstraniti. Oves je zelo dobro krmilo za plemensko in delavno živino, pomešan z drugimi krepkimi krmili pa je odličen tudi za pitovno živino. Priporočljivo je mešati med krmo za

mlade prašičke in teleta vsaj 20% ovsa (v obliki zdroba ali pa še boljše kot ovsene kosmiče). Oves kot dodatno krmilo pa ni priporočljiv le za vzrejo telet, mladih goved, prašičkov in mladih svinj, temveč ga uporabimo tudi kot dodatno krmilo za odrasle plemenske živali in zlasti za plemenjake. Tudi delovna živina bo postala po krmiljenju z ovsom produktivnejša.

Če oves krmimo pomešanega z ostalimi krepkimi krmili, bo zelo koristen tudi za pitovna goveda in pitovne prašičke.

Zakaj obrezujemo sadno drevje

Pri obrezovanju moramo poznati rasto zaporedje (ciklus) posameznih sadnih rastlin; po tem ugotovimo, kdaj je treba obrezovati in pripogibati poganjke. V rasto zaporedje spadajo razen cvetenja, listanja, oblikovanja (razvijanja) sadja, zorenja sadja, rasti poganjkov in odpadanja listja tudi deferencije (razvoj) cvetnih brstov. Tako n. pr. jablane in hruške deferencirajo cvetne brste v drugi polovici junija, češnje začne tek julija (ko pomlajujemo), breskve konec julija (čistimo, redčimo), marelice avgusta, jagode septembra itd.

To pomeni, da obrezujemo pozimi zaradi oblikovanja rastline, dalje, da drevo dobi svetlobo, in delno zaradi rodnosti; poleti pa obrezujemo v prizadevanju porodnosti rastline in da bi se zboljšala kakovost sadja.

1. obrezovanje do rodnosti (obrezovanje zaradi oblikovanja in vzgoje). — Drevesca in grme obrezujemo, odkar smo jih posadili pa vse do začetka rodnosti, zato, da bi vzgojili močno ogrodje pravilno oblikovane krošnje določene vrste (sistema). Vzgojiti je treba glavne in drugotne (sekundarne) veje kot nosilce prihodnjega rodnega nastavka (sadja). S pravilno rezjo in obliko krošnje dosežemo značajnost in osvetlitev ter pospešimo rodnost.

Brž ko drevesce pomladimo, ga prikrajšamo do zaželene višine ali pa pustimo le tiste veje, ki se naj razvijejo v glavne ali ogrodne. Prvo leto prikrajšamo voditeljico za tretjino ali polovico in druge ogrodne veje, da so približno 40 do 60 cm niže. Vsako mladiko ali vejico odrežemo na brst, ki gleda navzven. Naslednje leto ali pozimi, ko so razvite že močno mladice, prirežemo osrednjo voditeljico in stranske ogrodne veje le toliko, da dosežemo ravnotežje. Druge poganjkove ne krajšamo, pač pa odrežemo pri osnovi (pri breskvah pustimo štrcelj) vse v krošnjo štrleče poganjke. Druge stranske in nekoliko navpično rastoče

Vitamin A v živinoreji

Dandanes si ne moremo misliti uspešne živinoreje brez skrbnega krmiljenja na podlagi znanstvenih ugotovitev; to se pravi, da moramo pri krmiljenju tudi upoštevati vitamine in druge »dodatne« snovi; ne le hranilno vrednost krme. Velikega pomena je zlasti, da krma vsebuje dovolj vitamina A. Pogosto je tega vitamina premalo, zato moramo krmi dodajati vitaminske pripravke. Če živali ne prejema dovolj vitamina A, obolevajo na dihalih, trpijo zaradi tako imenovane nočne slepote, samice pa tudi večkrat povržejo ali pa povržejo šibke mladiče.

Novelje izkušnje z vitaminskimi pripravki so pokazale, da vitamin A v pripravkih v obliki olja ni bil dovolj učinkovit. Ko so začeli uporabljati pripravek, vodno raztopino vitamina A namesto oljne raztopine, so ugotovili, da doseženi pripravki niso bili najbolj priporočljivi. To zlasti velja za krmiljenje perutnine. Vitaminski pripravki so danes na prodaj povsod v agrarnih trgovinah.

poganjke pa pripognemo v vodoravno lego, da nekoliko zadržimo preveč bogotno rast in pospešimo rodnost. Potemtakem pri vzgajanju krošnje krajšamo le v prvih dveh letih, medtem ko pozneje le redčimo in pripogibamo poganjke. Pri hruškah in marelicah poganjke pripogibamo julija, pri jablanah pa avgusta. Hkrati tudi redčimo vse pregoste in druge poganjke, ki mečejo senco na krošnjo. Krošnje morajo biti proti vrhu redke in svetle, pri osnovi pa obilno prepredene z mladikami, ki bodo kmalu zarodile. Pri breskvah prikrajšujemo izjemoma na štrcelj in le poganjke proti vrhu ogrodnih vej; spodnjih poganjkov ne krajšamo toliko. Poleti lahko uravnavamo moč in višino vodteljice s rincevanjem vršičnih poganjkov. To je zlasti priporočljivo za breskve.

2. Obrezovanje jablan in hrušk med rodnostjo. — V dobi rodnosti obrezujemo skoraj prav tako kakor v dobi vzgoje; razlika je le, da posvečamo več pozornosti tvorbi rodnega lesa. Rodni les je treba po več letih zamenjati (obnoviti, regenerirati), hkrati pa ohraniti skladno razmerje med rodnostjo in rastjo. Sicer bi se utegnilo zgoditi, da bi drevo preodloilo in bi nastopila izmenična rodnost. V dobi rasti moramo zlasti paziti, da krošnja dobi dokončno obliko in da je dovolj močna za breme sadja. Poletno obrezovanje in pripogibanje mladik je mogoče le pri nižjih oblikah vzgoje dreves. Če pri nekoliko ostarelem drevju, kjer ni več toliko mladega rodnega lesa, opravimo pomlajevalno rez ali močnejše skrajšamo nekatere poganjke v osnovi krošnje ter odstranjujemo bivše voditeljice ogrodnih vej, ki so se pod bremenom sadja preveč upognile ter rastejo proti tlom.

(Se nadaljuje)

Odgovorni urednik: **Tedoldi Vojmir**
Reg. Videmske sodnije št. 47
Tiska: Tiskarna L. Lucchesi - Gorica

ZA NAS GOSPODINJE

Koristni nasveti

POTENJE NOG, ki je običajno posledica pretežkega ali pretesnega obuvala, odstranite s kopanjem nog v kisli ali slani vodi. Po kopanju si zgrgnite noge z 2 do 3% formalinovitim špiritom ali pa jih potresite s formalinovitim oziroma z 10 do 20% salicilnim pudrom. Vsako jutro, ko obuvate nogavice, natresite vanje pudra.

PRHLJAJ ODPRAVITE, če si umivate glavo enkrat tedensko z rumenjkom in kanete v zadnjo vodo malo limonovega soka. Nikoli pa si ne smete umivati glave z milom!

SAJASTE MADEZE odstranite samo, če se niso zastarele. Sveže madeže odstranite tako, da ga drgnete s svežim kruhom. Stare madeže, ki niso preveč trdovratni, odpravite z mešanico alkohola, bencina in milnega luga, blago nato izperete v hladni vodi.

STEKLENE DROBCE, ki se zarijejo v kožo na roki, odstranite tako, da omečate kos pečatnega voska, pritisnete nanj roko, kjer imate drobce in počakate, da se pečatni vosk ohladi. Drobci se sprimejo z voskom in če se niso zarili pregloboko v meso, jih tako najlaže odstranite.

STEKLO OČAL najlepše očistite, če ga dobro zbršete, namažete z glicerinom in ko se posuši zdrnete z mehko krpo.

Tako očiščeno steklo se tudi ne bo več rosilo.

SVEČA NE BO KAPALA, če jo prej namakate eno uro v slani vodi.

SVILA je pristna, če zažgana nitka počasi poogleni in pri tem smrdi.

Če so zidovi vlažni

Večkrat se zgodi, da začnejo stene v zimskih mesecih, ponekod pa tudi v drugih letnih časih, propuščati vlago in zaradi tega so stene stalno vlažne, v prostoru pa nezdrav zrak. Razen tega v vlažnem prostoru tudi ne more imeti lepo postavljenega pohištva, ker se navzame vlage in se kmalu pokvari ter zgubi lep videz. Zaradi izboljšanja pogojev v vlažnem prostoru si pomagamo na ta način, da vlažne zidove namažemo na sledeč način:

Raztopite v dveh litrih vode 600 gramov mila. Ko voda zavre, vzemite krtačo in s toplo raztopino premažite zidove. Ko se bodo zidovi docela posušili, jih premažite ponovno z drugo plastjo, in sicer s toplo raztopino galuna. V osmih litrih vode raztopite 400 gramov galuna. S tem mažite zidove 6 do 7 dni zaporedoma. Postali bodo nepremočljivi, ker plasti raztopine ne bodo propuščale vlage.

FRANCE BEVK:

KAPLAN MARTIN ČEDERMAC

»Ne, ne zdaj!« se je Čedermac silil v smeh. »Saj ni nič takega... Vrag mi je ponujal cel zaklad, da bi mu dušo prodal. Pa je nisem. Zdjaj pa skoraj veš. Jutri me ne bo doma. V Videm pojdem, od Poncija do Pilata, ne dam se kar tako. Bom pa še jaz nesramen.« se je suho zasmejal.

Poslovlila sta se. Don Jeremija je zrenjen, prepaden strmel za svojim prijateljem, ki je z orožnikom izginil v množici.

Minute so bežale, v oddaljenem zvoničku je bilo četrta za četrto, Čedermac je še vedno čakal. Bil je ves v bolesteri živini napetosti, a se je pomirjeval s tem, da se je oziral po čakalnici. Na steni sta viseli dve pokrajinski sliki v širokih, pozlačenih okvirih. Razen težkih zaves na oknih ni bilo ničesar drugega, kar bi oživljalo to sobo. Temnice so bile do polovice spuščene, med stenami je visel mrak.

Hodil je sem in tja po preprogi, stopal tako tiho, kakor da se boji motiti tišino. Pogosto je pogledoval na uro, vedno pogosteje, slednjih vsakih pet minut, postajal nemirnejši od trenutka do trenut-

ka. Mučil ga je grd občutek, kakor da tiči za tem čakanjem kaka zaseda. Hkrati mu je bilo tudi prav tako, da se medtem do konca pripravi in doodobra razmisli.

Prav za prav, ako je dobro preudaril, ni imel česa razmišljati. Čemu bi naprej pripravljaval besede, ki bi jih morda potem nikoli ne izustil? Z bridkostjo in jezo, ki je ni mogel potolažiti, je v duhu obnavljal dogodke prejšnjega dne, posebej prejšnjega večera. Hoteli so ga preplašiti, ga spraviti na kolena. Kako otroških, preprostih, žaljivih sredstev so se posluževali! Morda bi bili dosegli svoj namen, da jih ni bil do dna sprejedal. Tako pa je bilo vse tako smešno, da mu je krohot vstajal v grlo, a obenem ga je dušilo grenko ponižanje. Izgubili so igro.

Oddahnil se je, teža negotovosti mu je pala z ramen, navdajalo ga je zmagoslavje, a na dnu je ležala grenčica. Komedija se bo nadaljevala. Kakšen bo njen konec? Tega nihče ne more vedeti.

To noč je slabo spal, venomer se je premetaval na ležišču. Ne le zato, ker ni bil vajen ležati v tuji postelji, ampak tudi zato, ker se je nenadoma počutil strašno postaranega in izmučenega. In to je

bil morda šele začetek. Saj bo še zbolel. Hkrati ga je mučil občutek ponižanosti. Kaj je storil, da ravna z njim kakor s hudodelcem? Jalovo prerokanje z ljudmi, ki ne poznajo ne srca ne logike. In čemu so tako trdo zgrabili prav njega, samo njega? Lečenomrzlo mu je leglo na srce. Mržnja, ki ga je navdajala vsu pot, se mu je potrojila in mu zastrupljala kri.

Kako je bil že rekel donu Jeremiji? Od Poncija do Pilata! Hotel je večeti, kako je z njim, da se v nočeh ne bo zamenjal plašil in sanj. Ni ga bilo strah razgovora, ki ga je čakal, četudi naj bi bil v bistvu še tako oster in naj bi se dotikal še tako kožljivih vprašanj. Kresanje besed in misli je prijetno, razburljivo kakor da bi sedel za igralno mizo. Zavedal se je: biti mora od sile miren, do kraja previden, da ne zleti v kako nastavljeno post. Morda mu bo vsak trenutek sproti vdahnil pravo besedo. Vprašanja se ne bo smel dotakniti s cerkvenega stališča, da ne leti na popolno nerazumevanje in odpor. Zadevo mora slikati kot nevarno za državo; tako bo najlaže odbijal napade...

Pretekla je ura... Da bi premagal nemir, ki se ga je loteval vedno huje, se je zagledal v okno. Za zaprto šipo se je mučila muha in brenče zaman iskala izhoda. Rada bi živela. Zaverovan v njen boj se je nehote spomnil besed iz nekega govora pred leti: »Vi ste stenice, ki ste se

naselile v naši hiši...« Besede so ga bile zapekle, nikoli več mu ne pojdejo iz spomina. Bridek nasmeh mu je skrivil ustnice. V tem trenutku se mu je zazdelo vse prizadevanje jalovo do obupa... Najrajši bi bil na mestu odšel...

V naslednjem trenutku je vstopil sluga. »Prosim, prečastiti! Ekselencija prefekt vas čaka.«

Martin Čedermac je vstopil.

Za trenutek je obstal za vrat, pogled mu je splaval po prostorni, nekam prazni sobi, z veliko pisalno mizo ob zadnji steni. Stojala z leksikoni in spisi, v zeleni posodi bujna aspidistra, velika, čez polovico stene segajoča podoba človeka z jeznim izrazom na ustnicah in ostrim pogledom. Prefekt je sedel tik pred njo; bila je kot ozadje, s katerim se je zival v svoji črni uniformi.

Mlad, širok obraz olivne polti in črnih, gladko počesanih, svetlikajočih se las. Po naravi ljubeznive oči so se mu silile v strogost; tudi uradni tog izraz obraza je bil malce narejen. Vse na njem je kazalo na prirojeno uglajenost meščana, ki je zavzel odlično mesto.

Gospod Martin se je pogreznil v nizek usnjen naslanjač ob pisalni mizi.

»Hvala, ekselencija!«

Gledala sta se nekaj trenutkov, kakor da se do konca presojata, nato sta se oba hkrati nasmehnila.

»Prečastiti, zdite se mi tako znani. Ali se nisva nekoč že videla?«

Da, Čedermac ga je na videz poznal že od prej. Ni si tajil, da mu je na pogled vzbujal simpatijo in zaupanje. V trenutku mu je skopnelo pol mržnje, vilo mu je poguma, a obenem ga je razorožilo.

»Da, ekselencija,« je odgovoril. »Ob blagoslovitvi občinskega vodovoda...«

»Da, res! Nisem se motil. Za obraze imam dober spomin, le za imena... posebno za vaša imena... Kaj pravijo ljudje? Ali so zadovoljni?«

»Vodovod je velik blagoslov za naš okraj.«

»Režim stori vse, kar je v njegovi moči,« je prefekt naglo poprijel. »V tem pogledu se še nikoli ni toliko storilo. Le priznajte! Umerno, da zahteva to tudi marsikatero žrtev... ne le žrtve posameznikov... Nekateri pa tega nečesto in ne morejo razumeti,« je pozorno pogledal Čedermaca, »in nasprotujejo režimu, ki se trudi za javno blaginjo... Ali ni tako, prečastiti?«

Čedermaca je za trenutek zmedel prodorni, malce lokavi pogled. Zadnje besede so se očitno nanašale na dogodke zadnjih tednov.

»Ne, ljudje so le hvaležni. Poznam jih in lahko mirno trdim, da pri njih nikoli nisem opazil niti najmanjšega nasprotovanja.«

za naše mlade bralce

Kako se je Janko naučil tajnega jezika

Neki mlinar je imel sina Janka. Onem so pravili da je nekoliko len, toda zase dovolj bister. Mlinarja je jezilo, da Janko ni hotel pošteno delati, zato mu je rekel: »Jankec, moraš iti po svetu, da te bodo ljudje naučili delati.« Mama je začela jokati, ker je imela Janka rada. Spekla mu je buhteljne, za na pot pa mu je dala denar. Janko je pa dejal: »Rad grem po svetu, ker bi se hotel naučiti nekaj, kar tu nihče ne zna.«

Na poti ga je srečal brusar. Saj veste, človek, ki potuje, je namazan z vsemi mastmi. Brusar se je začel z Jankom pogovarjati in dejal: »Kam pa, fant?« »Po svetu,« je rekel Janko. »Kakšno obrt pa znaš?« ga je vprašal brusar. »Se nobene,« je odgovoril Janko, »hotel bi se naučiti nekaj, kar pri nas nihče ne zna.« »Fant, to je srečanje; ravno na pravega človeka si naletel,« je rekel brusar. »Pojdi z menoj, naučil te bom tajnega jezika, ki ga pri vas gotovo nihče ne razume. Boš videl, kako te bodo šele potem cenili.«

Janko je bil zadovoljen, da se mu je kaj takega posrečilo. Pridružil se je brusarju, ga povabil, naj z njim pomalica,

mogli niti dogovoriti.«

Medtem pa je Janko buhteljne pojedel. Zapravil je tudi tistih nekaj goldinarjev, ki jih je dobil za na pot, in je zavil proti domu. Zadnjo noč se mu je brusar izgubil, ker je vedel, da je Janku zmanjkalo denarja in buhteljnov. Janko je ostal sam. Domov je prišel le ob kruhu in vodi.

Ko je prišel domov v mlin, ga je mama takoj prisrčno sprejela: »O, Jankec, pozdravljen. Priden si, da si prišel domov. Vedno sem mislila nate in si želela, da se vrneš domov.« Janko pa je odgovoril: »Deskum sirum.« »Kaj?« je rekla mama. »No, šimšilijum fajrum fajrum. Sum basa kordije babilon sraka.« »Zaboga, Jankec,« je vzključila mama, »si mar pozabil svoj rodni jezik?« Jankec pa zopet: »Deskum sirum šimšilijum fajrum fajrum sul basa kordije babilon sraka.«

Mama se je prestrašila in takoj poklicala glavnega mlinarja: »Prosim, skočite po župana. On je služil pri dragoncih, hodil je po svetu, morda pa se bo z našim Jankcem le sporazumel.« Glavni mlinar je pritekel k županu in mu rekel, kaj se doma dogaja. Župan pa mu je rekel: »Pridem, toda za tako holecen, če kdo izgubi spomin, imam posebne kapljice. Vzel jih bori s seboj.«

Vzel je s seboj pošten korobač, ki je bil nasajen na srnji nogi, in ga skril v žep. Ko je prišel v mlin, je rekel: »O, pozdravljen, Jankec, torej si se vrnil s potovanja?« Janko pa je zopet spustil: »Deskum sirum.« »Kod si hodil?« »Šimšilijum fajrum fajrum sul basa kordije babilon sraka.«

Nekateri pa se je Janko nekam zagledal, medtem pa je župan zavpil korobač in Janka pretegnil po bedrih prav pošteno. Janko je od bolečin kar poskočil: »Groznika strela, boter, kaj delate, saj nimate razuma!« Boter pa je dejal: »No, vidiš, tako dobre kapljice imam, da se človeku takoj vrne spomin.« Mama se je županu zahvalila, da se je Janko zopet naučil svojega jezika. Janko se je oprijel dela, v tajnem jeziku pa ni nikoli več govoril.

**RAVNATELJSTVO »MATAJURJA«
OBVEŠČA, DA BO OBJAVLJALO
BREZPLACNO VSA POVPRAŠEVA-
NJA PO DELU IN ENAKE PONU-
BE. S TEM BO NAŠ LIŠT PODPI-
RAL BREZPOSELNE, KI NIMAJO
NA RAZPOLAGO SREDSTEV ZA
OGLASEVANJE IN KI UPAJO; DA
BI TEM POTOM MORDA PRISLI
DO PRIMERNE ZAPOSLITVE.**

in od tistega časa sta hodila vedno skupaj. Janko je plačeval, brusar pa je jedel zaštonj in se imel dobro. Prišla sta v neko vas in videla na deski širke, ki so se tam sušili. »Glej,« je rekel brusar, »tudi se pravi deskum sirum.«

Prišla sta v drugo vas. Okoli cerkve so ležale širke. »Aha,« je rekel brusar, »tudi se pravi babilon sraka.« Ko sta šla naprej, sta prišla okoli neke kovačije, kjer sta videla, da ima kovač v kletki ujetega škorcea. »Že vem,« je rekel brusar, »to je šimšilijum fajrum fajrum.«

Nato sta prišla do nekega mesta, kjer sta srečala muzikante, katerih zadnji je nesel bas. »Kako pa...?« je rekel brusar. »Aha, to je sum basa kordije.« »Glejte, koliko sem se že naučil,« je rekel Janko. »ko pridem domov, se z menoj ne bodo

»Ne mislim ljudi,« je rekel prefekt s poudarkom. »Kmetje so dobri, mirni, delavni, vdani; proti njim še nikoli ni prišla nobena pritožba. Žal da tega ne morem trditv o njihovih dušnih pastirjih...«

Gospod Martin je bil zbežan; prišel je, da bi napadal, a se mora braniti. Hkrati mu je bilo to tudi po volji; pogovor je brez slepmišenja krenil v jedro stvari. Treba je bilo le navezati besedo.

»Ne spominjam se, da bi bil kdaj dal povod za najmanjšo pritožbo,« je rekel pritišano stisnlo ga je za srce. Ze se je zopet opogumil. »Toda jaz bi se imel pritožiti zaradi množice,« je napadel. »Prav to me je danes privedlo k vam, ekscelencija...«

»Tako?« Prefekt se je narejeno zavzel. »Le veseli me, da se obračate naravnost name,« je vzel svinčnik in ga zopet spustil na mizo. »Kakšne so vaše pritožbe, Prečastiti?«

Iz glasu je zvenelo rahlo roganje. Vse ve, je pomislil Cedermac; obvestili so ga, a se pretvarja. Ta trenutek bi mu bila ljubša surova odkritost.

»Ekscelencija morda vam ni neznan, kaj se godi zadnje čase. Čudim se takemu ravnanju z menoj, samo z menoj,« je poudaril, »že glede na moja leta, ako se ne ozirate na moj stan...«

Obšlo ga je tako razburjenje, da mu je vzelo glas.

»Vse mi je znano,« je rekel prefekt po trenutnem premolku. »Toda nisem vedel, da se je trdo ravnalo z vami. To ni moja krivda, zgodilo se je proti moji volji. Zagotavljam vam, da se posledaj takega ne bo več pripetilo. A da se je pozornost oblasti obrnila prav na vas, v prvi vrsti na vas, zato je moral biti povod, verjemite! Ali se ničesar ne spominjate?«

Cedermac je bil znova potisnjen v obrambo. Misli so mu mrzlično delovale, a se ni mogel spomniti ničesar, kar bi ga količkaj obremenjevalo.

»Ničesar nimam na vesti, ekscelencija.« Prefekt se je nasmehnil.

»Ne spominjate se? Izrazili ste se, da se nikoli ne uklonite, da ste pripravljene prevzeti vse posledice in da se niti ječe ne bojite,« ga je motril skozi rahlo stisnjene veke. »Ali ni tako, prečastiti? Glede na vašo starost in ugled bi nam bil vaš pristanek posebno dragocen; mlajšim bi dali dober zgled. Vi pa se upirate...«

»Moram!« je Cedermac goreče vzključil. »Kot duhovnik ne morem storiti drugače...«

»Kot slovenski duhovnik, recite!« mu je prefekt segel v besedo. »Ne pozabite, prečastiti, da pred menoj ne sedite kot duhovnik, ampak kot državljani. Zdi se mi, da vaše ravnanje sloni na nekem osnovnem nesporazumljenju. Te zadeve

VLADKO KOGOJ:

O petelinu in njegovem petju

Zivel je lep, prelep petelin, ki je prelepo pel. Vse kokoške daleč naokoli so bile vesele njegovega petja. Sam lišjak, ko se je toliko približal obljubenemu kraju, da ga je lahko slišal, ga je občudoval: a ne na isti način kot kokoške. Mislil si je:

»Če že tako lepo poje, kako okusno meso mora imeti!«

Tako ga je zamikalo, da bi ga okusil, da je prav za trdno sklenil, da se posladka z njim.

Staknil je mesto, kjer se je lahko prikrival.

Lepega dne pa, po dolgem opreznju, je le prišel ugoden trenutek: ko je petelin najljepše pel, je havsnil po njem.

Ko ga je kmalu nato obiral na varnem, se je čudil:

»Tako lepo je pel, a zdi se mi, da bi mi mnogo bolj teknilo meso debele kokoške, če bi mi prišlo pod zob: vsa njegova imenitost je bila torej res le v njegovem petju.«

Zajčeve zvijače

Ponoči se je poljski zajec pritihotopil v sadovnjak. Do jutra je glodal skorjo dveh mladih jablan.

V vasi je zapel petelin in zalajal pes. Zajec se je šele sedaj spomnil, da mora zbežati v gozd, še preden ljudje vstanejo. Toda zbežati ni bilo tako lahko. Vse naokrog je bilo belo, zajčeva dlaka pa je bila rdečkasta in zato vidna že od daleč. Razen tega je ponoči snežilo, v svežem snegu se je poznala vsaka sled.

Zajec jo je kljub temu ucvrl. Dirjal je čez polje, bežal skozi gozd. Rad bi se zatekel pod kak grm, da bi po dobrem obedu mialo zadržal. Toda nikar! Kajti kamor koli bi se skril, povsod bi ga sled izdala. Zato se mora poslužiti zvijače: začel je zamešavati gvozd sled.

Ljudje v vasi so se prebudili. Neki je odšel v sadovnjak: joj, kako se je jezil, ko je videl, da mu je zajec objedel dve najboljši jablani! V snegu je zapazil zajčje sledove. Stisnil je pest: »Le počakaj, to mi boš plačal!«

Odšel je po puško, nato pa po sledovih ubral za zajcem.

»Aha tu je preskočil plot, tu je tekel čez njive,« si je mislil kmet. V gozdu med grmovjem pa je sled začela zavijati sem in tja na desno in na levo. »Tudi to ti ne bo pomagalo,« je rekel kmet sam pri sebi.

ne smete presojati s cerkvenega stališča, to je docela zgrešeno. Vprašanje, ali kot duhovnik lahko pristanete na to, so uređili že drugi; midva ne smeva in ne moreva spreminjati njihovih odločitev. Zdej je samo stvar izvedbe, zgolj policijska zadeva. Ne moremo več trpeti, da bi se nadaljevala protidržavna propaganda na prižnicah.«

Besede so bile izgovorjene odločno, vendar brez ostrosti. Cedermac jih je bil že slišal od poročnika, pozneje od komisarja, četudi niso bile povedane s to odkritostjo, ki jo je prefektu dovoljeval visoki položaj. Zadele so ga, pomračil se je in ves trd zastrel v podobo na steni. Ni bilo časa za občutke. Zdrznil se je, naredil kretnjo, kakor da se hoče dvigniti, a je obsedel.

»V cerkvi sem zmeraj oznanjal le božjo besedo.«

Prefekt je sprejel ta odgovor za več ali manj spreten izgovor, nekaj trdega mu je stopilo v zresnjene oči. V nekaterih vprašanjih, ki so se tikala države, ni poznal ugovora... Kot mlad, goreč nacionalist je bil odšel v vojno, ob pohodu na Rim je bil v prvih vrstah. Dokazal je dovolj gorečnosti in zmožnosti, da se je v službi naglo povzpel kvišku. Zanj ni bilo preteklosti, nekdanji politični in kulturni boji so mu bili tuji, duhovnikov ni sovražil, a jih tudi ni ljubil. Sovražil ali

Opeharjeni goljuf

Ubogemu kmetiču je ukradel tat iz staja edinega konja. Nesrečni mož je hodil od hiše do hiše; taval od vasi do vasi, toda nihče mu ni vedel svetovati, nihče povedati, kje bi lahko našel svojega konja. Ves obupan se je vrnil domov, sedel na hišni prag in jokal: »Oj, kdo mi bo sedaj obračal zemljo! Se poginem od glada.«

Mimo pride star berač. Slišal je kmetičevo tožbo in vzključil: »Če sem prav slišal, ti je konjski tat zmaknil edinega konja. Star sem in ubog, to je že res, toda če nimaš večjih težav, ti lahko pomagam.«

Kmetič nejevoljno odkima z glavo, premeri starega berača od bosih nog do razkuštranih sivih las in reče: »Hvala za lepe lešede, dobri stari, toda kako neki mi boš pomagal, ko pa sem obredel deset vasi in naletel povsod na gluha ušesa?«

»Hahaha!« se zakrohoče stari, »če

boš kdaj rabil pomoč ali dober nasvet, ga poišči najprej v svoji glavi, kajti pri drugih boš zares vedno naletel le na gluha ušesa. Medtem ko si taval od vasi do vasi, bi lahko bil že v mestu, kjer je prav te dni konjski sejem. In sedaj te vprašam — kje drugje bi utegnil biti tisti zmakavč s tvojim konjem, če ne na sejmišču. Oblesi se brz — in z mano na pot!«

Kmetič, ki sicer ni dosti verjel beračevim besedam, se končno le odpravi s starcem proti mestu. Hodila sta ves dan in vso noč, kajti do velikega trga, kjer je bilo sejmišče. Povsod je bil tak hrup, da bi človek sam sebe ne slišal, toda kmetič vzključil: »Zdi se mi, da sem slišal hrzati svojega konja.« In kmetič potegne starca za roko ter pohiti za znanim glasom.

Res je bil kmetičev konj. Ves srečen prime kmet za uzd, da bi odvedel vranca. Tedaj pa ga nahrli mešetar: »Hej, možakar, zmotil si se! Poglej, kupca imam. Seveda, če daš več, lahko tudi midva udariva v roke.«

In vzključil kmetič: »Človek nesrečni, ta konj je vendar moj! Pred dnevi si mi ga ukradel, sedaj pa naj kupim od tebe lastnega konja. Ne boš me — goljuf...!«

Tedaj pa se vmeša v prepir berač in nagovori okoli stoječe kmete: »Razsodite, ljudje, kdo od obeh ima prav. Dobro sem si namreč ogledal konja in sem na njem nekaj opazil.« Potem položi berač konju čez oči dlani in nadaljuje: »Kdo od vaju nam lahko pove, katero oko ima konj pokvarjeno — levo ali desno? Najprej ti, mešetar!«

Ta nekaj časa menica, nato pa blekne: »Konj je slep na le... le... levo oko.«

»Zmotil si se mešetar,« zavpije berač in nagovori veliko gručo radovednežev: »Ljudje, razsodite sedaj, čigav je konj!«

»Ne, ne! Zmotil sem se,« zajeclja sedaj tat. »Mislil sem na desno oko... ki pa z moje strani... mislim... če gledam konja od spredaj...«

»Hahaha! Lepo si se ujel, tat. Moj konj ima bolj zdrave oči kot mi vsi skupaj,« se razveseli kmetič in pobožja vranca, ki je spoznal svojega gospodarja in rinil varil.

Torej z ukradenimi konji nas slepari ta govedar. Udri po njem!« so zavpili razkačeni kmetje in mlatali po konjskem tatu že dolgo potem, ko sta bila kmetič in prekanjeni berač že daleč iz mesta.

Ves potolčen in pobit konjski tat pa je brzkone sklenil, da ne bo vtikal svojega tatinskega nosu nikoli več v tuje hleve.

ka bolečina kot z iglo predrla srce. Misel, proti kateri se je zadnje dni bojeval, je kot utelešena senca stala pred njim. Skubini Moj Bog, saj ni hotel natočevati, vendar se je v tem trenutku čutil zanj neizmerno oblatnega. Stiskalo ga je v grlu, za hip ga je bilo popolnoma nazoržilo. Sključen se je kakor pod bremenom, se zavedel in se znova vzravnal.

»Morda, ekscelencija, se mu je tresel glas,« smrdita imamo kakega nasprotnika, ki se je iz sebičnih namenov ponižal do obrekovanja. In če bi tudi bilo res — ali naj zaradi ene suhe veje posekate celo drevo in ga vržete v ogenj?«

Prefekt je skomizgnil z rameni.

»No, recimo, da smo v zmoti. Recimo! Toda že dejstvo, da pridigujete v nekem tujem jeziku...«

»V domačem jeziku, katerega edinega ljudje razumejo.«

»Motite se, prečastiti. Ljudje razumejo tudi naš jezik.«

»Ekscelencija, govorim o ljudstvu, iz katerega sem izšel in vse življenje prebil v njegovi sredini. Ne razume toliko, da bi s pridom sledilo božji besedi.«

Prefekt je bil neprijetno zadet.

»Prečastiti, ne zanikajte pomena naših šol!« je svareče dvignil glas.

»O šolah nisem govoril, ekscelencija.«

(Nadaljevanje sledi)